
Београдска дефектолошка школа
Вол. 20 (3), бр. 60, 725-740, 2014.

УДК 376.6
Примљен: 30.9.2014.
Прихваћен: 20.11.2014.
Стручни чланак

КОМУНИКАЦИЈА И САРАДЊА ИЗМЕЂУ ПОРОДИЦЕ И ШКОЛЕ

Маша Јовановић*

ОШ „Веселин Маслеша“, Београд

Комуникација је основ односа школе и породице. Начин на који се она одвија најчешће дефинише и однос родитеља према колективу школе, што се рефлектује и на однос деце према учишћу или наставнику, па и према школи уопште. Због тога је изузетно важно да и родитељи и запослени у школама у међусобној комуникацији морају бити свесни значаја успешне комуникације и развијања добрих међусобних односа, јер је то преваходно у интересу деце и њиховој правилној социјалној развоја.

Циљ овог рада је да се, прећедом литературе извоје студије које су у свој истраживачки фокус поставиле на комуникацију и сарадњу породице и школе, као и да се систематизују сазнања из овог подручја што би резултирало креирањем смерница за практичан рад за што лакшу и квалитетнију комуникацију и сарадњу породице и школе. Основна прерада обављена је преко истраживача Гооле Сцхолар – Бриеф Сеарч. При овом прећеду корићен је сервис Конзорцијума библиотека Србије за обједињену набавку – КОБСОН преко кога је извршена прерада база. Прераживање је обухватало радове објављене у периоду 2000. године до 2013. године. Поред тога, корићени су и раније прикућени радови на српском, хрватском, македонском, енглеском и словеначком језику који су као предмет свој истраживања имали комуникацију и сарадњу родитеља и школе. Прећед је обухватио велики број студија али је 13 од њих искорићено за овај рад. Истраживање је вршено током фебруара и марта 2014. године.

---

* masa_jovanovic85@yahoo.com

Остваривање успешне комуникације и континуиране сарадње породице и школе види се као један од основних услова квалитетније образовања и самог друштва и због тога их је неопходно унапређивати.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: школа, породица, комуникација, сарадња, значај.

УВОД

Седмдесетих година прошлог века владала је велика заинтересованост за унапређивањем комуникације и сарадње са родитељима, али је ово питање актуелно и данас. Придавање значаја улози родитеља и непрекидној комуникацији са школом треба посматрати кроз призму ширих процеса децентрализације и демократизације образовања. Свакодневна пракса у Србији, нажалост, указује на то да је утицај родитеља на сарадњу са школом и управљање још увек ограниченог домета. Могући узроци оваквог стања јесу неинформисаност, апатија и незаинтересованост родитеља, као и сујета и страх школског особља од могућег нарушавања устаљених правила понашања и њихове професионалне аутономије (Крњајић, 2002).

Комуникација са родитељима је један од најважнијих проблема у процесу школовања деце. Изостанак прикладног извештавања о школским резултатима је извор многих неспоразума и тешкоћа, што резултира губитком у ефикасности образовног процеса и индиректно доприноси формирању негативних ставова ученика према образовању.

Погрешни ставови о васпитно-образовном процесу и лоше навике нису настали у неком кратком временском периоду, па се не могу ни брзо мењати. Нови садржаји и нове навике које родитељи и наставници треба да усвоје захтевају континуирану едукацију (Милошевић, 2002). Сарадња породице и школе не може се успешно спроводити без унапређивања процеса рада, трајног стручног усавршавања и познавања одређених метода, садржаја и вештине комуницирања.

Сарадња наставника и родитеља, школе и породице

Породица је утицајан и важан фактор деловања на дете; то је примарно мала група у којој су емоционални односи интензивни, интеракција дуготрајна и разноврсна, а узајамна зависност и утицаји велики. Дефиниције породице у први план истичу њен друштвени карактер и повезаност са осталим друштвеним чиноцима. Породица креира блискост, развој, негу, осећање припадности и алтруизам као

доминантни тип односа према другима (Ђорђевић, 1994). Школа је представник институционалног васпитања и образовања и заједно са породицом битан чинилац у развоју детета. Интеракција породице и школе ствара мрежу одраслих који подржавају когнитивни и социо – емоционални развој, али и академски развој и могу да прискоче у помоћ деци уколико дође до тешкоћа. Бронфенбренер (1997) сматра да се развојни потенцијал два или више окружења повећава интеракцијом, а оптималан развој детета се постиже расподелом моћи која постепено претеже на страну детета. Он дефинише четири типа везе између породице и школе:

1. учешће у више окружења – дете активно учествује и у породичном и у школском окружењу;
2. индиректне везе – то су посредници међу особама у различитим окружењима – наставник као посредник у вези дете – родитељ;
3. комуникација између окружења; на пример – породичног и школског – разговор родитељ – наставник;
4. знање о другом окружењу – пренос информација из једног у друго окружење – родитељи преносе наставницима информације о деци, а важи и обрнуто.

Оквир сарадње родитеља и наставника одређен је њиховим улогама и квалитетом комуникације. Односи и потенцијална сарадња проистичу из различитости улога родитеља и наставника. Улога из које наступају родитељи је приватна/лична, а улога наставника је професионална. Однос родитељ– наставник садржи низ компоненти: особине личности, породичне прилике, начин адаптације на друштвене промене, услови и доживљавање животног и радног контекста. Искуства и перспективе једних и других се разликују и питање отворености у комуникацији се намеће као веома важно. Такође, динамика односа породица-школа мења се одрастањем детета и новим захтевима које поставља одрастање (Милановић Наход и Спасеновић, 2002).

Епстеин (према Малинић, 2009), разликује шест типова родитељске укључености, који рефлектују различите типове сарадње између школе и породице:

1. Родитељство – школа треба да помогне родитељима у креирању позитивних и подстицајних породичних услова за развој детета, а родитељи треба да припреме дете за полазак у школу.
2. Комуникација – школа треба да информише родитеље о школским програмима и напретку детета у школи; информације морају да буду презентоване на начин разумљив свим родитељима, а родитељи би требало да буду отворени за комуникацију.

3. Волонтирање – школа треба да буде отворена за учествовање и волонтерски рад родитеља у школским активностима (нпр. у организовању школских прослава).

4. Учење код куће – школа треба да подстиче родитеље на активности у циљу подршке, помоћи и надзирање учења и развојних активности деце (нпр. помоћ родитеља при изради домаћих задатака). 5. Доношење одлука – школа треба да омогући укљученост родитеља у политику школе, али и да установи формалну родитељску заступљеност (нпр. школски одбори или чланство у саветовалишту за родитеље).

6. Сарадња са локалном заједницом – школа би требало да се активира у идентификацији и интеграцији ресурса из локалне заједнице у постојеће школске програме, васпитне поступке родитеља и процес учења.

Облици сарадње школе и породице

У плану свог годишњег рада, школа обезбеђује целокупну сарадњу са породицом. Свака школа према својим могућностима, образовном нивоу родитеља и васпитно–образовним проблемима са којима се најчешће сусреће, планира облике сарадње. У састављању општег плана за сарадњу породице и школе, требало би да учествују представници родитеља, директор и стручни органи школе. Пракса показује да сарадња школе и породице може бити разноврсна, плодна и ефикасна. Постоји низ разноврсних видова ове сарадње, који су по карактеристикама и садржајима рада подељени у три основне групе: видови којима школа информише родитеље и помаже им да боље васпитно делују на своју децу; видови којима се родитељи интензивније укључују у решавање школских проблема; видови који помажу подизање педагошке културе родитеља. Сваки ода ова три вида има специфичне облике у којима се реализује, а који се тесно међусобно повезују, допуњују и обогаћују (Грандић, 2007).

Најчешћи облици којима школа информише родитеље, односно најчешћи облици путем којих одељенски старешина, као представник школе, сарађује са њима јесу:

- индивидуални контакти;
- сарадња са групама родитеља;
- одељенски састанци родитеља;
- заједнички састанци родитеља, ученика и наставника;

- остали облици сарадње (писмене поруке родитељима, предавања за родитеље, упознавање родитеља са школом, присуствовање школским свечаностима) (Грандић, 2007; Продановић, 1997; Ђукић, 1962; Ђорђевић, 1954).

При одабиру одлика сарадње одељенски старешина мора добро познавати образовни ниво родитеља и проблематику коју излаже, а такође мора водити рачуна о томе шта може бити предмет групних, шта одељенских, шта заједничких састанака, а о чему се може расправљати само у индивидуалним контактима са родитељима. Сви наведени облици сарадње имају за циљ међусобно информисање родитеља и одељенског старешине, као представника школе.

Најчешћи начини комуникације школе и породице

Свакако је најчешћи облик комуникације успостављен на релацији родитељ – наставник. У свакодневной пракси присутни су веома различити начини комуникације родитеља са разредним старешинама, укључујући и оне екстремне када родитељ има потребу за свакодневним контактом са њим, или, супротно томе, ни на позив разредног старешине не долази у школу и не интересује се за тај сегмент живота сопственог детета (Братанић, 2002).

Некада је постојала добра пракса да су сви учитељи и наставници када добију ново одељење и децу коју не познају имали обавезу да их обиђу и упознају се са породичним и социјалним условима у којима њихови ученици живе. Оваква пракса је сигурно олакшавала сваку будућу комуникацију између разредног старешине и чланова породице ученика, а деца омогућавала повећану пажњу и брижљивије старање о њима. Наравно да ново време, транзиција, брзина и нови услови живота и рада, носе са собом и промене на релацији породица – школа. Данас су родитељи ти који одређују начин, врсту и учесталост комуникације са разредним старешином. У највећем броју случајева та комуникација се одвија на родитељским састанцима и у непосредном контакту у случајевима када је потребно оправдати изостанак због болести, тражити сагласност разредног старешине за оправдано изостајање из других разлога и сл. (Милошевић, 2004). Модерни начини комуникације сада укључују још и комуникацију путем порука или слањем мејлова. Увођење електронских дневника у школе родитељима омогућава увид у успех и изостанке њихове деце и без непосредног контакта са разредним старешином и доласка у школу. Овај вид комуникације омогућава боље праћење резултата и постигнућа сопственог детета, док је родитељ истовремено ускраћен за стицање увида у ситуацију у одељењу и срединске услове у којима његово дете проводи време у школи, што није безначајно када су у питању развој и васпитање деце.

Поред комуникације са разредним старешином, у школама је неопходно и успостављање комуникација на релацијама родитељ – предметни наставник, родитељ – родитељ, родитељ – директор и родитељ – туђе дете. Посебно је потребно нагласити осетљивост ових облика комуникације. До ње најчешће долази у ситуацијама када се, по мишљењу родитеља, у школи јави озбиљан проблем који на неки начин угрожава његово дете. У свакодневной пракси се показују две ситуације: субјективно и нереално виђење насталог проблема од стране родитеља, или, са друге стране, непрепознавање озбиљности насталог проблема, игнорисање и неадекватно реаговање школе на проблем указан од стране родитеља (Продановић, 1997). Како би се овакве ситуације избегле неопходно је да и родитељ и представници школе на адекватан начин дискутују о насталом проблему и начинима за његово превазилажење. У комуникацији у оваквим ситуацијама знатан утицај имају и филтери кроз које порука пролази када се емитује или прима. Ти филтери могу бити утицаји попут емотивног стања када је у питању родитељ, сујета, незнање, нестрпљење или окупираност сопственим проблемима када су у питању наставници, директор или други родитељ. Уколико је било који саговорник љут или уплашен, нервозан или под професионалним стресом, неће имати стрпљења за указивање потребне толеранције у специфичним, несвакидашњим и осетљивим темама, па ће порука коју емитује бити обојена негативном комуникацијом иако то није свесно желео. Управо лоша комуникација узрок је бројних неспоразума на релацији родитељ – школа (разредни старешина, стручни сарадник, предметни наставник, директор, други родитељ), а моћ добре комуникације је у вештини уживљавања у „туђи угао“, јер различите перспективе једној истој причи дају потпуно другачија значења. Ово је нарочито изражено у комуникацији између два родитеља чија су деца ушла у заједнички проблем, посебно ако је у питању насиље једног над другим, јер се она битно разликује од „обичног“ разговора и од ње највише зависи успешност заједничког решавања насталог проблема. На школи је да родитеље упозна са правилима понашања у школи која су дефинисана за родитеље и тиме у значајној мери предупреди могућност настанка конфликтних ситуација. Зато се у сарадњи увек и наглашава партнерски однос који претпоставља уважавање и једне и друге стране (Миловановић Наход и Спасеновић, 2002).

Сарадња и комуникација наставника и родитеља, у последње две деценије, била је предмет бројних истраживања како у свету тако и у нашој средини. Истраживања која у средишту разматрања имају наставника, истичу важност развијања његових социјалних компетенција, које укљу-

чују поверење у људске односе, флексибилност, разумевања природе односа са родитељима и међусобних очекивања, те интеракцију ових чинилаца са економским статусом породице.

Циљ овог рада је да се, ревијалним прегледом литературе издвоје студије које су у свој истраживачки фокус поставиле методе за побољшање комуникације и сарадње породице и школе, као и да се систематизују сазнања из овог подручја што би резултирало креирањем смерница за практичан рад и што лакшу и квалитетнију комуникацију и сарадњу између породице и школе.

МЕТОД

Основна претрага обављена је преко претраживача Гоогле Сцхолар – Бриеф Сеарцх. При овом прегледу коришћен је сервис Конзорцијума библиотека Србије за обједињену набавку – КОБСОН преко кога је извршена претрага, а том приликом коришћене су следеће кључне речи: цоммуницатион, едуцатион, цооператион, цооператион бетвеен фамилу анд сцхоол, фамилу анд сцхоол цоммуницатион . Претраживање је обухватало радове објављене у периоду 2000. године до 2013. године. Поред тога, коришћени су и раније прикупљени радови на српском, хрватском, енглеском и словеначком језику који су као предмет свог истраживања имали комуникацију и сарадњу између породице и школе.

Преглед је обухватао велики студије које су као циљ истраживања имале комуникацију и сарадњу породице и школе али је изабрано њих 13 и то су радови који су обухватили пет земаља: Републику Србију, Хрватску, Словенију, Јапан и САД.

Истраживање је вршено током фебруара и марта 2014. године.

РЕЗУЛТАТИ

У Табели 1 дат је приказ издвојених истраживања које су презентоване у овом раду.

Табела 1: Приказ истраживања о комуникацији и сарадњи породице и школе

Аутори	Место	Метод, поступци и инструменти истраживања	Популација	Резултати
Половина и Станишић (2007)	Школа у Београду	Дескриптивна метода Анализа документације – присуство родитељским састанцима, индивидуални овако регистрованих долазака родитеља и школског успеха, оцена из владања, оправданих и неоправданих изостанака ученика	60 школских дневника – 60 одељења са 1.289 ученика од првог до осмог разреда	Резултати истраживања указују да постоји интерференција развојних фактора (промена природе односа родитеља и деце и процес осамостајавања) и родитељске неформалне „теорије кризних разреда“, односно транзиционих периода у процесу школовања. Резултати документују да су индивидуални доласци родитеља пре свега у функцији оправдавања изостанака, а доласци на родитељске састанке повезани са оценом из владања и броје изостанака (оправданих и неоправданих). Такође, резултати показују да родитељи праве стратегије долазака које су прагматичне и временски и емоционално економичне.
Половина (2008)	Школе у Републици Србији	Дескриптивна метода-упитници	60 директора и 305 разредних старешина из 60 школа (37 градских и 23 сеоске)	Налази истраживања указују на то да директори и наставници на сличан, али не и на истовестан начин, процењују важност различитих компонента у пољу сарадње са родитељима. Највише сличности постоји у опажању препрека да се успостави сарадња (проблеми усклађивања времена за сусрете, претходна лоша искуства родитеља у вези са сарадњом). Највише разлика је у опажању важности чинилаца сарадње (директори стављају тежиште на „фактор родитељ“, а наставници, и на „фактор родитељ“, и на „фактор дете“), као и у опажању потребних подстицаја за побољшање сарадње између школе и родитеља (директори наглашавају просторно-временске организацијске компоненте, а наставници просторне компоненте и личне иницијативе). И у проценама директора, и у проценама наставника добијене су и разлике обележене полом, дужином радног стажа, величином средине у којој се школа налази (село-град). Генерални закључак указује да је тематика сарадње школе и родитеља високо и вишеструко осетљива на контекст, те да грађењу програма сарадње мора претходити процес системског и систематичног дијалошког уобичавања теме на нивоу сваке конкретне школе, да би се постојећа мултиверза значења прочистила и дала основ за јасне, локално смислене и одрживе програме сарадње.

Половина (2009)	Школе у Републици Србији	Експлоративно истраживање Дескриптивна метода- упитници	270 испитаника (230 наставника и 40 родитеља)	Резултати истраживања су показали да родитељи јакоо разлог проблема у комуникацији и сарадњи наводе недостатак слободног времена због обезбеђивања посла и новца, а са друге стране наставници то схватају као деградацију образовних вредности и своје улоге у образовном систему
Џиновић и сар. (2007)	Школе у Републици Србији	Коришћена је техника Мреже зависности	121 испитаник –родитељ	Резултати истраживања су показали да родитељи себе виде као критичаре школе, док спорадично преузимају улогу наставника. Праве сарадње и нема, јер родитељи не виде школу као део своје социјалне мреже. Родитељи се осећају беспомоћно, повлаче се у себе и чекају да школа преузме иницијативу и то је значајна препрека у успостављању сарадње
Богуновић и Половина (2006)	Школе у Републици Србији	Дескриптивна метода- упитници	146 испитаника- родитеља	Резултати су показали повезаност образовног, културног и материјалног статуса родитеља са сарадњом, учешћем у школским активностима и школском успеху своје деце. Родитељи који имају виши статус имају позитивнији однос према школи, комуникацији, сарадњи и школским активностима
Блажич и Старц (2010/ 2011)	Школе у Словенији	Дескриптивно-емпиријски метод-упитници	231 испитаник- родитељ	Резултати су показали да је комуникација између родитеља и школе интерперсонална (89%) и једносмерна (9%). Од 231 родитеља, 92% су одговорили да имају одличну комуникацију са наставницима, да је врло корисна и да су у врло задовољни
Пахић и сар. (2011)	Школе у Хрватској	Дескриптивна метода- упитници	1052 испитаник- родитељ	Резултати показују да родитељи наставу и ваннаставне активности процењују исључиво задужењем школе, што указује на традиционалан приступ сарадњи родитеља и школе. Међутим, васпитање детета и његово задовољство школом виде као заједничку одговорност школе и родитеља, што указује на могућност развоја партнерског односа школе и родитеља. Родитељи углавном виде власти недостатак времена као најзначајнију препреку сарадњи школе и родитеља, међутим, тај недостатак значајно више наглашавају родитељи урбаних средина. Родитељи руралних подручја су задовољнији различитим начинима учешћа у животу школе.
Баккер и Денесен (2007)	Школе у САД-у	Дескриптивна метода- интервјуи	179 испитаника- родитеља и наставника	Резултати су показали да постоји позитивна корелација између образовног нивоа мајке и степена родитељског учествовања у активностима школе

Лавсон (2003)	САД	Школе у САД-у	Дескриптивна метода-интервјуи и упитници	61 наставник	Резултати су показали да наставници као проблем у комуникацији и сарадњи виде родитеље и то због ниског образовања, незапослености и родитељског нарцизма. Наставници наводе да је у циљу решавања овог проблема неопходно образовати и обучити родитеље ради боље сарадње и комуникације
Јеунес (2005)	САД	Метаанализа 41 истраживања	41 истраживање	41 истраживање	Аутор истиче како је због специфичности живота у урбаним срединама, које обилежава растући број развода, велики број породица и у којима раде оба родитеља и у којима је, према друштвеним истраживањима, присутан специфичан социјални притисак на децу размерно мало истраживања посвећено родитељској укључености у школски живот према су образовне потребе и ризици знатно већи. Анализирајући однос родитељске укључености и успеха ученика градских основних школа аутор долази до закључка да је родитељска укљученост у урбаним срединама изузетно важна за школску успешност. Редовна је појава да родитељи ученика са slabим школским успехом не сарађују са школом. Уз то се показало се да су програми укључивања родитеља у живот школе у Америчким урбаним срединама били врло корисни за родитеље нижег социјо-економског статуса.
Сандерс (2013)	САД	Школе у САД-у	Посматрање, упоредна анализа, интервјуи	443 школе које су чланице Нацио-налне мреже парт-нерства школе	Резултати су показали да школе које су прошле кроз обуку и тренинге у циљу изградње партнерства школе и породице су овим истраживањем повећале своју успешност за 45%
Холлоуај и сар. (2008)	Јапан	Школе у Јапану	Посматрање, упоредна анализа, интервјуи и упитници	97 испитаника-мајки	Резултати су показали да мајке у Јапану школу доживљавају као подршку и отвореног партнера у комуникацији. Мајке су високо мотивисане да подрже успех своје деце и помогну наставницима, као и да улажу у своју децу. Овакви резултати јесу продукт плана сарадње који се примењује у Јапанским школама: кућне посете, присуство родитеља настави, предавања и радионице за родитеље, коришћење свеске-бележнице за резултате детета...
Јабар (2009/2010)	Јапан	Школе у Јапану	Посматрање, интервјуи, анализа документације	109 испитаника-родитеља	Аутор је испитивао ставове родитеља о интеракцији са наставницима. Резултати су позитивни, школе у Јапану имају план сарадње са родитељима који се показао ефикасним: школа-оријентација, презентација школе, волонтирање родитеља, присуство родитеља настави, кућне посете, родитељи у улози наставника током распушта... Родитељи истичу да су они и наставници у партнерским улогама као и да су заједно укључени у образовање деце

Из приказаних студија можемо приметити да постоји широк спектар фактора који утичу на сарадњу породице и школе: средина у којој живимо – рурална и урбана, образовни статус, социо-економски статус, недостатак времена и др. Резултати су показали повезаност образовног, културног и материјалног статуса родитеља са сарадњом, учешћем у школским активностима и школском успеху своје деце. Родитељи који имају виши статус имају позитивнији однос према школи, комуникацији, сарадњи и школским активностима. Резултати документују да су индивидуални доласци родитеља пре свега у функцији оправдавања изостанака, а доласци на родитељске састанке повезани са оценом из владања и бројем изостанака (оправданих и неоправданих). Што се тиче истраживања спроведених у нашој земљи прво што можемо уочити јесте коришћење дескриптивне методе и испитивање ставова и мишљења родитеља и наставника, мали број испитаника и као највећи недостатак можемо навести да ниједно истраживање није спроведено након примене одређеног плана за побољшање сарадње и комуникације. Такође можемо уочити, обострано незадовољство родитеља и наставника сарадњом и комуникацијом. Као образложење за то, родитељи наводе недостатак слободног времена, нека претходна лоша искуства, а сву одговорност пребацују на наставника и школу. Са друге стране наставници се због оваквог става и мишљења родитеља осећају деградираним и сматрају да су за неуспешну комуникацију и сарадњу искључиво криви родитељи и да је неопходно применити одређену обуку за родитеље у циљу постизања боље комуникације и сарадње.

Из истраживања која су спроведена у Америци и Јапану можемо приметити да се у тим земљама годинама уназад ради на систематским променама у циљу постизања што боље сарадње и комуникације између породице и школе. Постоји низ програма, обука, планова и активности које се спроводе и које су довеле до стварања позитивне сарадње и комуникације породице и школе али и до повећања укључености родитеља у школски живот.

Веома је важно правилно одабрати облике, методе и садржај сарадње. Канали комуникације морају бити стално отворени, у супротном, уложени напори неће довести до жељених резултата. Пракса показује да родитељи радије прихватају повремену, несистематску сарадњу, са неким конкретним поводом (Милошевић, 2004). Лоше владање, проблеми у учењу или други лични проблеми младих, представљају важне разлоге за иницирање сарадње између родитеља и наставника.

Савремени однос породице и школе подразумева партнерство – двосмерну комуникацију, уз успостављење узајамног поверења,

уважавање обе стране и заједничке циљеве. Школа би требало да препозна могућности неговања партнерских односа са родитељима и да осмисли активности које би унапређивале однос школа –породица.

ЗАКЉУЧАК- ПРЕПОРУКЕ ЗА УСПЕШНУ КОМУНИКАЦИЈУ И САРАДЊУ ПОРОДИЦЕ И ШКОЛЕ

Комуникација са родитељима је један од најважнијих проблема у процесу школовања деце. Изостанак прикладног извештавања о школским резултатима је извор многих неспоразума и тешкоћа, што резултира великим губитком у ефикасности образовног процеса и индиректно доприноси формирању негативних ставова ученика према образовању. Потребно је да родитељи буду систематски упознати са циљевима, програмом, организацијом, условима реализације и резултатима васпитно – образовног процеса у школи (Милошевић, 2002).

Да би комуникација на релацији породица–школа била ефикаснија предлажу се посете породици од стране школског психолога или педагога, као и прикупљање података о односу родитељ–дете и односу наставник–ученик. Школа може бити успешна у остваривању својих функција само уколико је повезана са друштвеном средином и отворена на свим нивоима. Канали комуникације морају бити стално отворени, у супротном, ефективни напори могу постати неефективни. Који тип односа ће преовладавати на релацији породица–школа зависи од броја отворених комуникацијских канала међу потенцијалним учесницима у образовно-васпитном процесу. Погрешно поступају они наставници и родитељи који реагују тек када проблем почну да се увећавају. Реакција на манифестовани проблем мора бити благовремена, разумна и објективно спроведена (Милошевић, 2004).

Успешност сарадње породице и школе у многоме зависи од личности наставника и начина вођења комуникације са родитељем. Наставник у процесу комуникације са родитељима мора да превазиђе уверење да само он поседује стручно (педагошко-психолошко) знање које родитељи треба да усвоје, и да има у виду практично васпитно знање родитеља и њихове васпитне методе (Милошевић, 2000). Комуникација у великој мери зависи од спремности наставника да слуша, што уверава родитеља да је наставник заинтересован за његов проблем и да жели да помогне. Родитељ се у таквој ситуацији осећа сигурније и показује већу спремност за сарадњу. Наставник може да погрешити када преузима улогу саговорника и уместо њега формулише његов проблем. Уколико наставник емпатијским ставом и невербалном комуникацијом показује

пријатељство саговорник се лакше поверава и спремно износи проблем, осећања и ставове. Препоручљиво је поштовати нека од правила успешне комуникације, као што су:

- слушати родитеља стрпљиво и пријатељски са извесном дозом интелегентне критичности;
- одсуство било какво вредносног процењивања онога што родитељ говори;
- одсуство одобравања ил оспоравања, давања моралних придика;
- позитиван став према родитељу;
- разумевање и отвореност за сарадњу;
- не испољавати ауторитативност (Милошевић, 2004).

Дефинисање и опис проблема неће само по себи променити праксу без очекиваног конструктивног деловања просветних власти. Сматрамо да постоји потреба за систематским активностима на плану подстицања и унапређивања сарадње породице и школе. Неопходна је организована и планска активност школе (курсеви, семинари, трибине, предавања, дискусије) на популаризацији педагошко-психолошких знања међу родитељима, као и обука наставника у области комуникационе компетентности. Свакако, промене се не могу брзо постићи и не могу се очекивати спектакуларни резултати трајнијег карактера. Погрешни ставови о васпитно-образовном процесу и лоше навике нису настали у неком кратком временском периоду, па се не могу ни брзо мењати. Нови садржаји и нове навике које родитељи и наставници треба да усвоје захтевају континуирану едукацију (Половина и Богуновић, 2007). Сарадња породице и школе не може се успешно спроводити без унапређивања процеса рада, трајног стручног усавршавања и познавања одређених метода, садржаја и вештине комуницирања.

ЛИТЕРАТУРА

1. Bakker, J., Denessen, E. (2007). *The concept of parent involvement: some theoretical and empirical considerations*. Cuprys: University of Cuprys.
2. Blažić, M., Starc, J. (2012). Communication between the teacher and parents. *Godišnjak Učiteljskog fakulteta u Vranju*, knjiga 3, 59 – 76.
3. Bratanić, M. (2002). *Paradoks odgoj*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naknada.
4. Bronfenbrenner, J. (1997). *Ekologija ljudskog razvoja*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
5. Durbin, Y., Miljevic, G., Pop, D. (2009). *Parental Involment in South East European Schools Principals Views*. Ljubljana: University of Ljubljana, Faculty of Education, Center for Educational Policy Studies.
6. Džinović, V., Pavlović, J., Milošević, N. (2007). *Saradnja porodice i škole kao odnos međuzavisnosti: Kako roditelji konstruišu probleme*. U: Polovina, N. i Bogunović, B. (ur). *Saradnja škole i porodice*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja, 114 – 131.
7. Đorđević, M. (1994). *Kako uspešno vaspitavati*. Niš: Gradina.
8. Epstein, J.L. (1996). *Perspectives and previews on research in school, family and community partnerships*; in: A. Bouth & J.F. Dunn (eds.), *Family-school links: how do they select educational outcomes?* Mahway, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
9. Grandić, R. (2007). *Prilozi porodičnoj pedagogiji*. Novi Sad: Savez pedagoških društava Vojvodine.
10. Holloway, S., Yamamoto, Y., Suzuki, S., Mindnich, J. (2008). Determinants of Parental Involvement in Early Schooling: Evidence from Japan. *Early Childhood Research & Practice*, 10 (1), 61-76.
11. Jabar, M.A. (2010). How do Japanese schools promote parantal involment? *Journal of social sciences and humanuty studies*, 2 (1), 91-98.
12. Jeynes, W. (2005). A Meta-Analysis: Parental Involvement and Secondary Student Educational Outcomes. *Evaluation Exchange of the Harvard Family Research Project*, 10 (4).
13. Krnjajić, S. (2002). *Socijalni odnosi i obrazovanje*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.
14. Lawson, M. (2003). School-family relations in context parent and teacher perceptions of parent involvement. *Urban education*, 38(1), 77-133.
15. Malinić, D. (2009). *Neuspeh u školskoj klupi*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.

16. Milanović Nahod S., Spasenović, V. (2002). *Šta treba menjati u našoj školi*; u Avramović, Z. i S. Maksić: Izazovi demokratije i škola (9-27). Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.
17. Milošević, N. (2000). Porodica i porodično vaspitanje. *Zbornik Instituta za pedagoška istraživanja*, 32 (1), 105-117.
18. Milošević, N. (2002). Uticaj saradnje porodice i škole na socijalno ponašanje i školsko postignuće učenika. *Zbornik Instituta za pedagoška istraživanja*, 34, 193 – 212.
19. Milošević, N. (2004): *Vera u sopstvene sposobnosti i školski uspeh*. Novi Sad: Savez pedagoških društava Vojvodine.
20. Pahić, T., Miljević-Ridički, R., Vizek Vidović, V. (2011). Parents and School Cooperation in Croatia: Similarities and Differences in Urban and Rural Settings. *Sociologija i prostor*, 49 (2), 165-184
21. Polovina, N. (2008). Doprinosi škole građenju partnerstva sa roditeljima. *Zbornik instituta za pedagoška istraživanja*, 40 (1), 152-171.
22. Polovina, N. (2009). Obrazovanje roditelja i odnos prema školi njihovih ćerki i sinova. *Zbornik Instituta za pedagoška istraživanja*, 41(1), 76-99.
23. Polovina, N., Bogunović, B. (2007). *Saradnja škole i porodice*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.
24. Polovina, N., Stanišić, J. (2007). A study on family-school cooperation based on an analysis of school documentation. *Zbornik Instituta za pedagoška istraživanja*, 39, 115-133.
25. Prodanović, LJ. (1997). Individualna saradnja sa roditeljima. Beograd: Savez učitelja Republike Srbije.
26. Sanders, M. (2001). The Role of „Community“ in Comprehensive School, Family, and Community Partnership Programs. *The Elementary School Journal*, 102(1), 19-34
27. Spasenović, V., Milanović Nahod, S. (2001). Stavovi učenika prema problemima i potrebama naših škola. *Zbornik Instituta za pedagoška istraživanja*, 33, 389-407.

COMMUNICATION AND COOPERATION BETWEEN FAMILY AND SCHOOL

MAŠA JOVANOVIĆ

Primary School „Veselin Masleša“, Beograd

SUMMARY

Communication is the basis of relations between schools and families. The manner in which it occurred most often defined and attitude of parents towards . The school, which is reflected in the relationship of the child to the teacher , as well as to the school at all. Therefore, it is extremely important that parents and the school staff in communication must be aware of the importance of effective communication and the development of good relationships, because it is primarily in the interest of children and their proper social development.

The aim of this paper is to, review of the literature allocate the studies in their research focus set on the communication and cooperation between family and school, and to systematise knowledge in this area, which would result in the creation of guidelines for the practical work for you easier and better communication and cooperation between family and school. Basic search was conducted through search Google Scholar - Brief Search. In this review we used the services of Serbian Library Consortium for Coordinated Acquisition – KOBSON through which were performed base. Search included papers published between 2000th until 2013.. In addition, we used previously collected works of the Serbian, Croatian, Macedonian, English and Slovenian, who, as the subject of his research have communication and cooperation between parents and schools. Summary included a large number of studies, but 13 of them used for this work. The survey was conducted during February and March of 2014.

Achieving effective communication and ongoing cooperation between the family and the school is seen as one of the basic conditions for quality education and society itself, and therefore it is necessary to improve.

KEYWORDS: school, family, communication, cooperation, importance.